

Sammanfattning på lättläst svenska

Utbildning är en av de viktigaste sakerna för ungdomars framtid. Ungdomar som saknar gymnasieutbildning riskerar att bli arbetslösa och få det svårt på många andra sätt. Därför är det mycket viktigt att ge stöd till ungdomar under 20 år som inte går i gymnasieskolan.

Ungefär 30 000 unga personer avbryter varje år sin gymnasieutbildning och ungefär 2 000 unga börjar inte en gymnasieutbildning direkt efter grundskolan.

Några unga kanske avbryter sina studier på gymnasiet för att de börjar arbeta, reser utomlands eller börjar någon annan form av utbildning. Men undersökningar visar att varje år är det ungefär 17 000 unga i åldrarna 16 till 19 år som inte arbetar eller studerar.

Kommunerna har ett informationsansvar för unga som inte har fyllt 20 år. Det betyder att kommunerna ska veta vilka unga i kommunen som inte arbetar eller studerar. Det måste kommunen veta så att kommunen kan ge stöd till dessa ungdomar.

Regeringen har bett utredningen att göra en översyn av det kommunala informationsansvaret för unga som inte har fyllt 20 år och som inte går ut någon gymnasieutbildning.

Utredningen ska också säga om den tycker att ansvarsfördelningen mellan stat och kommun behöver bli tydligare när det gäller insatser för unga som inte arbetar eller studerar.

Utredningen ska föreslå ändringar i både lagar och förordningar och även lämna andra förslag på hur samhället bättre kan stödja unga som inte arbetar eller studerar.

De ungas behov

Unga som inte arbetar eller studerar har ofta olika typer av sociala problem och har ofta misslyckats med skolan. I många fall har de därför dålig självkänsla och svårt att klara sin vardag.

En del av dessa unga är födda i andra länder och har nyligen anlänt till Sverige. De har också ofta psykiska funktionsnedsättningar. De har därför särskilda behov och behöver särskilt stöd som passar just dem. De behöver också stöd under lång tid.

Den typ av stöd som de unga behöver är strukturerade vardagsaktiviteter med ett utbildningsliknande eller arbetsliknande innehåll.

De vuxna i omgivningen

ska lyssna till de ungas behov,
samtidigt som förväntningarna på de unga
ska vara höga
och kraven på dem tydliga.

En ung person som haft det svårt under många år
behöver lång tid på sig
för att komma över svårigheterna.
Därför måste samhällets insatser
i många fall få ta tid.
Det handlar om
att bygga upp självförtroende
och självkänsla hos den unga personen.

Kommunernas ansvar behöver bli tydligare

Kommunerna ska veta vilka ungdomar
som inte är i gymnasieskolan
och är under 20 år.
Kommunerna ska veta det
så att de kan ge ungdomarna passande stöd.
Det är en del i kommunens arbete.

Men det finns stora skillnader i
hur kommunerna arbetar med dessa frågor.
Det är stora skillnader i
hur kommunerna informerar sig
om de ungas sysselsättning
och vad kommunen gör för dessa ungdomar.

Alldeles för många ungdomar
saknar sysselsättning
och det tar allt för lång tid
innan kommunen kontaktar dem
för att erbjuda dem stöd.

Det är otydligt vad staten vill och kan göra
för dessa ungdomar.
Det behövs tydligare lagar
för att se till att ungdomarna
får det stöd och hjälp
som de behöver

för att gå tillbaka till skolan
eller gå till en annan sysselsättning.

Staten behöver hitta nya sätt att arbeta

Staten ska hjälpa de unga
att snabbt få ett arbete
eller utbildning.

Det gör staten också genom
arbetsmarknadspolitiska program.
Men det som staten gör
för den allra yngsta åldersgruppen
räcker inte till.

De allra yngsta,
16 till 17-åringarna,
får inte vara med
i arbetsmarknadspolitiska program.
De får heller inte ekonomisk ersättning
om de är med
i de arbetsmarknadspolitiska programmen.
Det leder till
att de kanske inte vill vara med
i arbetsmarknadspolitiska program.

De statliga arbetsmarknadspolitiska programmen
för unga handlar oftast
om att själv söka jobb
och hitta jobb som passar.
Det tar också lång tid att få praktik
eller att komma in på ett arbetsmarknadspolitiskt program.
Unga utan gymnasieutbildning
behöver i stället stöd
för att komma vidare i arbete
eller studier.

Vi vet inget om vad som verkligen fungerar

Det saknas undersökningar om
hur bra kommunens insatser för ungdomarna är.
Bristen på kunskap gäller även
de statliga arbetsmarknadspolitiska insatserna för de unga.
Det behövs mer kunskap

för att veta vilka metoder
som bäst stödjer ungdomar
att återgå till studier.
Det behövs också mer kunskap
när det gäller
vilket stöd som de bäst behöver
för att lättare få ett arbete i framtiden.

Men bara för att denna kunskap inte finns
så ska man inte sluta med att ge stöd.

Utredningens förslag

Ett tydligare ansvar för ungdomar under 20 år

Kommunerna måste idag
veta vilka ungdomar i kommunen
som inte går i gymnasiet
och är under 20 år.
Kommunen ska kunna erbjuda ungdomarna
insatser som hjälper ungdomarna
att gå tillbaka till skolan
eller vidare till arbete.

Reglerna för kommunernas ansvar är otydliga.
Utredningen föreslår därför
att reglerna måste bli tydligare.
Kommunernas ansvar ska ändras
från informationsansvar till aktivitetsansvar.
Aktivitetsansvaret innebär
ett förtydligande av
att kommunen ska vara aktiv
när den söker upp ungdomarna.

Utredningen föreslår också
att kommunens arbete ska dokumenteras.
Det ska vara krav på skriftlig dokumentation.

Kommunerna ska också flera gånger under året
söka upp ungdomarna
och ta reda på hur det går för dem.

Det ska också bli tydligt
att kommunen ska se till
att den unge får stöd.
Stödet ska få den unge
att vilja gå tillbaka till skolan.
Om kommunen inte kan få den unge
att vilja gå tillbaka till skolan
ska kommunen se till
att den unge kommer i kontakt
med Arbetsförmedlingen.

Utredningen föreslår också
att myndigheten Skolinspektionen
ska granska hur kommunerna tar sitt ansvar
ett år efter att förändringarna genomförts.

Bättre information om elever som riskerar att avbryta utbildningen

För att kommunen
ska kunna arbeta med sitt aktivitetsansvar
är det också viktigt att kommunen kan arbeta snabbt.
När en ungdom avbryter sin utbildning
vid en gymnasieskola
ska kommunen så fort som möjligt
kontakta den unge.

Unga som ofta är borta från skolan
riskerar att senare hoppa av sin utbildning.
Kommunen behöver bättre sätt
att tidigt kunna se vilka unga
som kommer att sluta skolan.

Utredningen föreslår därför
att när en elev ofta är borta från skolan
så ska skolans ledning
tala om det för kommunen.
Då blir det lättare för kommunen
att snabbt ta kontakt med den unge
och ge den unge stöd

för att kunna gå klart gymnasiet.

**Studie- och yrkesvägledningen
ska uppmärksamma elever
som kanske kommer att sluta sin utbildning**

Studie- och yrkesvägledare är viktiga personer när det gäller att informera och vägleda elever inför kommande studie- och yrkesval.

Elever som inte börjar eller går klart en gymnasieutbildning riskerar att få det svårare att komma in på arbetsmarknaden. Studie- och yrkesvägledningen är därför särskilt viktig för att hitta de elever som kanske kommer att sluta sin utbildning.

Utredningen föreslår att det ska finnas nya regler i läroplanerna för studie- och yrkesvägledningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och gymnasieskolan. Utredningen föreslår att studie- och yrkesvägledningen särskilt ska stödja elever som riskerar att sluta gå till skolan.

**Gör det tydligare
varför anpassad studiegång kan vara bra**

Utredningen tycker att man ska vara tydligare med varför anpassad studiegång kan vara bra för vissa elever.

Det ska gå att förstå att anpassad studiegång är till för att eleven ska kunna klara sin utbildning och kunna fortsätta vidare till gymnasieskolan.

Strukturerade heldagsaktiviteter behövs

Ungdomar under 20 år som inte går en gymnasieutbildning får inte de strukturerade heldagsaktiviteter som de behöver från Arbetsförmedlingen. Ungdomarnas aktivitetsnivå i arbetsmarknadspolitiska program bör öka. Därför måste man försöka förstå mer om hur Arbetsförmedlingen arbetar. På så vis kan man hjälpa Arbetsförmedlingen att bli bättre på att arbeta med ungdomar.

Ungdomar i åldern 16 till 17 år ska få fler tidiga insatser från Arbetsförmedlingen

Ungdomar utanför gymnasieskolan har ett stort behov av hjälp för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. De allra yngsta, 16 till 17-åringarna, kan i dag bara få förstärkt förmedlingsstöd, jobbgarantin för ungdomar och den tillfälliga satsningen på studiemotiverande kurser vid folkhögskola. Ungdomar från 18 år kan få fler arbetsmarknadspolitiska program och de kan få dem tidigt.

De yngsta ungdomarna behöver tidiga insatser från Arbetsförmedlingen. Utredningen föreslår därför att Arbetsförmedlingen ska ge 16 till 17-åringar fler tidiga arbetsmarknadspolitiska program.

Statlig utvecklingsersättning införs för 16 till 17-åringar

Utredningen föreslår att ungdomar i åldern 16 till 17 år ska ha rätt till utvecklingsersättning när de är med i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Bristen på ekonomisk ersättning

har visat sig försvåra arbetet
med att få de allra yngsta ungdomarna
att vara med i insatser.

Enligt dagens regler
kan man få utvecklingsersättning först från 18 år.
Utredningen föreslår att ungdomar i åldern 16 till 17 år
utan gymnasieutbildning,
precis som äldre ungdomar,
ska ha rätt till utvecklingsersättning.

Utvecklingsersättningen ska vara lika mycket
som ungdomar som har fyllt 18 år får idag
till och med det första halvåret då de fyller 20 år,
vilket ger 48 kronor per dag.

Arbetsförmedlingen och kommunen borde kunna samarbeta

Utredningen föreslår
att Arbetsförmedlingen
ska kunna ha ett avtal med kommunen
om att ordna insatser.
Arbetsförmedlingen kan sedan år 2008
samarbeta med kommunen
när det gäller nyanlända invandrare
och unga med funktionsnedsättning.
Utredningen föreslår
att även unga som kommunen har ansvar för
ska kunna vara med i det samarbetet
när det inte finns andra aktörer.

Uppföljning ska bli bättre

Det saknas i dag kunskap om arbetet
med det kommunala ansvaret
för icke skolpliktiga ungdomar under 20 år,
det som heter informationsansvaret.

Utredningen kan också se
att ingen vet om ungdomarna får hjälp.
Utredningen föreslår därför
att kommuner måste ha register

över de ungdomarna
som omfattas av aktivitetsansvaret.
Då kan man också kontrollera om ungdomarna får hjälp.

Nationell statistik för uppföljning och analys

Utredningen kan också se
att det saknas kunskap om
kommunerna och staten verkligen hjälper ungdomarna.
Vi måste få veta hur det går för de unga.
Ett första steg är att samla in uppgifter
om de unga
och om de stöd som de unga får.

Utredningen föreslår
att myndigheten Skolverket
varje år ska samla in uppgifter från kommunerna
om unga som inte går i gymnasieskolan.

Så mycket kostar våra förslag

Utredningens förslag
kommer att medföra ökade kostnader
för staten och kommunerna.

Förslagen kan ge ökade kostnader för staten
med mellan 24 och 48 miljoner kronor varje år.
Det är mest ökade kostnader
för att skapa fler tidiga programinsatser
och för att ge utvecklingsersättning för 16 till 17-åringar.

För kommunerna kan förslagen medföra ökade kostnader
med mellan två och sju miljoner kronor varje år.
Det är mest förslagen om krav på
skriftlig dokumentation och register
som kommer att kosta.

Kostnaderna gäller när förändringarna är gjorda.
Vi föreslår att de ökade kostnaderna
betalas med pengar från staten.

Utredningen tycker att förslagen till ändringar i både lagar och förordningar ska börja att gälla 1 juli år 2014.